บทที่ 5

สรุปผล และอภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัยมีประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

วิถีชีวิตดั้งเดิมของสตรีชาวม้ง

ในเขตพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ สังคมม้งในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย ยุคดั้งเดิมเป็นสังคมยุคการทำเกษตรเพื่อการยังชีพ โดยมีการปลูกพืชหลัก ๆ คือ ข้าว ข้าวโพด และฝิ่น โดยคนม้งจะปลูกข้าวเป็นอาหารหลัก และเอาไว้บริโภคภายในครัวเรือน ส่วนข้าวโพดนั้นส่วนใหญ่ปลูกไว้เพื่อใช้เลี้ยงสัตว์ และฝิ่นซึ่งชาวม้งปลูกไว้หลัก ๆ คือ เพื่อเป็นยารักษาโรค และเอาไว้แลกสินค้าชนิดอื่น ๆ ที่ตนไม่มี เช่น เอาไว้เป็นค่าจ้างในการจ้างแรงงานมาช่วยในการทำไร่ เป็นต้น โดยสังคมม้งในยุคจารีตประเพณีดั้งเดิมเป็นสังคมที่ค่อนข้างมีความเป็นเอกภาพ กล่าวคือ สมาชิกทุกคนต้องช่วยเหลือและพึ่งพากันบนพื้นฐานของเครือข่ายความสัมพันธ์ทางเครือญาติของผู้ชายเป็นหลัก การติดต่อกับโลกภายนอกยังคงมีน้อย ส่วนใหญ่เป็นการติดต่อแลกเปลี่ยนสินค้ากับเผ่าอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงเท่านั้น เช่น จีนฮ่อ เป็นต้น ผู้หญิงม้งในยุคนี้จึงอยู่ใต้อำนาจของโครงสร้างสังคมชายเป็นใหญ่และพึ่งพาผู้ชายเป็นหลัก เพื่อให้ตนมีเครือข่ายและเข้าถึงทุนต่าง ๆ ในสังคมแซ่ตระกูล ส่วนบทบาทของภรรยาชาวม้ง การดำเนินชีวิตจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ ขนบธรรมเนียมประเพณี การสืบทอดมรดก ถึงแม้จะไม่มีอิทธิพลทางศาสนาแต่พวกเขาก็จะมีประเพณีดั่งเดิมที่ได้จากการกำหนดกฎเกณฑ์ของบรรพบุรุษแล้วยึดถือต่อกันมา ภายใต้ความเชื่อคนม้งนับถือและเซ่นไหว้บรรพบุรุษของแซ่ตระกูลผู้ชาย โดยหลังแต่งงานผู้หญิงต้องย้ายเข้าบ้านสามี และหันมาใช้แซ่และนับถือระบบความเชื่อทางบรรพบุรุษของตระกูลสามีแทนในสังคมของลูกสาวจึงเป็นทุนและมรดกที่สามีของเธอมีต้องทำงานทุกอย่างทั้งนอกบ้านและในบ้านหากเป็นความต้องการของพ่อแม่สามี หรือของสามีเอง บทบาทภรรยาชาวม้งเป็นบทบาทในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการสมาชิกในครอบครัว คือ ทำงานบ้านอยู่กับครอบครัว รับผิดชอบเอาใจใส่ ปรนนิบัติสามี บุตร ในด้านความเป็นอยู่ หุงหาอาหาร

ผู้ชายม้งจึงเป็นผู้มีอำนาจในสังคมระบบแซ่สกุลเหนือสมาชิกที่เป็นผู้หญิง สำหรับผู้หญิงม้ง ซึ่งไม่ได้เป็นผู้สืบทอดตระกูลนั้น ระบบเครือญาติเป็นเกราะป้องกันพวกเธอจากการถูกเอารัดเอาเปรียบจากสมาชิกแซ่สกุลอื่น ระบบเครือญาติจะมีพลังในการเป็นเกราะป้องกันผู้หญิงม้งคนนั้นได้ก็ต่อเมื่อเธอมีสายสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงใกล้ชิดกับสมาชิกผู้ชายในแซ่ตระกูล

ของเธอเท่านั้น โดยถ้าหากผู้หญิงไม่มีสายสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับผู้ชายที่เป็นผู้สืบทอดในตระกูล ระบบเครือญาติก็จะไม่ให้ประโยชน์ใด ๆ เลย

ผู้หญิงม้งในพื้นที่โครงการหลวงหนองหอยดั้งเดิมภายใต้ระบบสังคมแซ่ตระกูลผู้หญิงจะถูกสอนให้เป็นฝ่ายอดทนและยอมจำนนต่อผู้ชายโดยเฉพาะกับสามี เพื่อให้พวกเธอยังคงได้มีพื้นที่และตำแหน่งทางสังคมผ่านสามีของเธอ ผู้หญิงม้งยุคดั้งเดิมตั้งแต่แรกเกิดจะถูกคาดหวังจากคนในครอบครัวโดยเฉพาะผู้เป็นแม่ให้คอยช่วยเหลือแบ่งเบาภาระงานในบ้าน ซึ่งการแบ่งเบาภาระงานในบ้านของแม่มิเพียงแต่จะเป็นการลดภาระงานของแม่เท่านั้นแต่ยังเป็นการเรียนรู้งานและภาระที่เธอในฐานะผู้หญิงต้องทำในอนาคตอีกด้วย

ลูกสาวชาวม้งนอกจากภาระงานบ้านแล้ว งานในไร่เธอจะต้องรู้จักการสังเกตและเรียนรู้งานจากแม่มาใช้ในงานจริง ไม่ว่าจะเป็นความรู้เกี่ยวกับวิธีการกำจัดวัชพืช การถอนหญ้า พรวนดิน และปลูกผักสำหรับใช้ในการประกอบอาหารแทรกในระหว่างแปลงข้าว หรือข้าวโพด

นอกจากความสามารถในการทำไร่ และงานบ้านที่ผู้หญิงในฐานะลูกสาวต้องมีแล้ว ทักษะอีกอย่างหนึ่งที่ขาดไม่ได้เลยสำหรับการจะเป็นภรรยาที่ดีในอนาคตคือ การเย็บปักถักร้อย ทั้งนี้เพราะผ้าปักคือ สมบัติของผู้หญิงม้ง ผู้หญิงที่ปักผ้าสวยและปักได้มากชิ้นจึงหมายถึงการเป็นผู้หญิงขยันและจะสามารถทำมาหากินในอนาคตได้ เพราะการเป็นผู้หญิงดีและผู้หญิงขยันในสังคมม้ง คือ การรู้จักใช้ทุกวินาทีให้เกิดงานมากที่สุดนั่นเอง นอกจากผ้าปักจะเป็นสัญลักษณ์ของความขยันของผู้หญิงแล้ว ผ้าปักยังถือเป็นทรัพย์สมบัติที่ลูกสาวจะได้รับเมื่อแต่งงานอีกด้วย

หลังจากแต่งงานผู้หญิงจะต้องเป็นภรรยาที่ดีของสามี เป็นแม่ที่ดีของลูก และต้องทำให้พ่อแม่และครอบครัวสามีพอใจด้วยการเป็นลูกสะใภ้ที่ดี รัก และเคารพพ่อแม่สามีรวมถึงญาติผู้ใหญ่ในตระกูลของสามี เพื่อไม่ให้พ่อแม่ของเธอถูกตำหนิจากตระกูลสามีได้นอกจากนี้ ผู้หญิงในฐานะภรรยาและลูกสะใภ้จะต้องปฏิบัติตามจารีตประเพณีที่ผู้หญิงดีในสังคมควรปฏิบัติ ซึ่งได้แก่ การเป็นผู้หญิงที่อดทน ใจเย็น และไม่โต้เถียงสามีและพ่อแม่สามี รวมถึงการต้องเป็นคนที่ขยันทั้งงานในบ้านและในไร่ และที่สำคัญต้องให้กำเนิดลูก โดยเฉพาะลูกชาย และฝึกลูก ๆ ให้เป็นคนดีเพื่อสืบทอดและนำชื่อเสียงที่ดีงามมาสู่ตระกูล

หน้าที่หลักอีกอย่างของผู้หญิงในสังคมม้งก็คือ ในฐานะแม่ คนที่คอยอบรมสั่งสอนลูกสาวให้เป็นผู้หญิงที่ดีตามแบบฉบับและรูปแบบที่สังคมกำหนด โดยสังคมม้งถือว่าสำหรับผู้หญิงม้งแล้วการแต่งงาน มีลูก และเลี้ยงลูก โดยเฉพาะลูกสาวให้โตเป็นคนดีในสังคมเป็นความสำเร็จที่สำคัญที่สุดในชีวิต

เนื่องจากสังคมม้งแบ่งบทบาทให้สามีเป็นคนรับผิดชอบงานในพื้นที่สาธารณะงานนอกบ้าน ทั้งงานของแซ่ตระกูลและงานของชุมชน และให้ผู้หญิงซึ่งเป็นภรรยาจึงต้องรับผิดชอบงานในบ้านเป็นหลักการรับผิดชอบงานในพื้นที่สาธารณะทำให้สามี/ผู้ชายต้องหยุดงานในไร่เพื่อไปทำงานที่ตนเองรับผิดชอบในพื้นที่สาธารณะบ่อย ๆ เช่น การช่วยงานศพ การช่วยงานพิธีกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในหมู่บ้าน การเข้ารับฟังการตัดสินคดีความต่าง ๆ หรือแม้แต่การเดินทางออกนอกหมู่บ้านเพื่อไปเยี่ยมญาติ หรือแลกเปลี่ยนสินค้า ทำให้ผู้หญิงในฐานะภรรยาที่ไม่ต้องรับผิดชอบงานในพื้นที่สาธารณะเหมือนผู้ชาย จึงกลายเป็นคนรับผิดชอบหลักในกิจกรรมภาคการผลิตของครอบครัวโดยปริยาย การไม่ค่อยอยู่บ้านของสามีทำให้ผู้หญิงต้องรับผิดชอบกระบวนการผลิตของครัวเรือนทั้งระบบ

บทบาทและสถานภาพสตรีม้งที่เปลี่ยนไป

จากกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ส่งผลให้ทุกสังคมต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อความอยู่รอดของตนเอง สังคมม้งในพื้นที่โครงการหลวงก็เช่นเดียวกัน

ปัจจุบันผู้หญิงม้งในพื้นที่โครงการหลวงหนองหอย นอกจากจะเป็นแม่ศรีเรือนที่จะต้องทำงานทุกอย่างในบ้าน ตั้งแต่หุงหาอาหาร อบรมเลี้ยงดูลูก การทำความสะอาดบ้านแล้วงานในไร่แล้ว สิ่งที่เพิ่มขึ้นสำหรับผู้หญิงม้ง คือ บทบาททางด้านเศรษฐกิจในครอบครัว สังเกตได้จากถ้าครอบครัวไหนมีรถยนต์จะผู้หญิงม้งก็จะขับรถขนพืชผลทางการเกษตรไปขายเอง บางครอบครัวผู้หญิงม้งก็มีอาชีพค้าขายไปพร้อม ๆ กับการทำหน้าที่แม่บ้าน

การเตรียมและประกอบอาหารของผู้หญิงม้งนั้น พบว่าแทบทุกครัวเรือนจะมีเครื่องอำนวยความสะดวกเข้ามาช่วยในการประกอบอาหาร และนอกจากพืชผักที่เก็บมาจากไร่การประกอบอาหารยังสามารถซื้อหาผัก หมู หรือ ไก่จากร้านค้าในหมู่บ้านมาประกอบอาหาร ในหมู่บ้านยังพบร้านขายอาหารตามสั่งซึ่งตอนกลางวันจะมีแม่บ้านชาวม้งมาซื้ออาหารตามสั่งดังกล่าวมีทั้งนั่งทานที่ร้านและใส่ถุงกลับบ้าน

การดูแลอบรมเลี้ยงดูบุตร ปัจจุบันในหมู่บ้านมีศูนย์รับเลี้ยงเด็กเล็กประจำหมู่บ้าน ดังนั้นเด็กม้งส่วนใหญ่เมื่อลูกอายุประมาณ 2 ขวบ ครอบครัวม้งจะเอาลูกของตนไปฝากที่ศูนย์เด็กเล็กในหมู่บ้านใน ในบางครอบครัวที่นับถือศาสนาคริสต์ ในวันเสาร์พ่อแม่ก็สามารถเอาลูกไปฝากไว้ให้โบสถ์ช่วยดูแลได้ พอถึงเกณฑ์ที่จะต้องเข้าเรียนก็จะให้ลูกเข้าเรียนที่โรงเรียนประจำหมู่บ้าน โดยจะมีการปฏิบัติเหมือนกันทั้งลูกผู้หญิงและลูกผู้ชาย

ในด้านการบริหารการใช้จ่ายภายในครอบครัวสังคมม้งในพื้นที่โครงการหลวงปัจจุบัน เรื่องสำคัญ ๆ ผู้ชายยังคงเป็นผู้ตัดสินใจในการใช้จ่าย จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าในบางครอบครัวมีการแบ่งรายได้และรายจ่ายกันระหว่างพ่อบ้านและแม่บ้านชาวม้ง เช่น ครอบครัวของนางก๊ะ เตชะเลิศพนา บางครั้งถ้าสามีขายพืชผลทางการเกษตรได้ก็จะเก็บไว้ใช้จ่ายและถ้านางก๊ะนำพืชผลทางการเกษตรไปขายเองเงินที่ได้นางก๊ะก็จะนำมาใช้จ่ายภายในครอบครัว รวมถึงการดูแล ลูก ๆ ที่จะต้องมาขอเงินค่าใช้จ่ายส่วนตัวจากเธอด้วย

ม้งในพื้นที่โครงการหลวงหนองหอยปัจจุบันไม่นิยมเลี้ยงสัตว์ประเภทม้า วัว เหมือนในอดีต และปัจจุบันชายม้งไม่นิยมให้ภรรยาเลี้ยงหมู เพราะภรรยาต้องทำหน้าที่อีกหลายด้าน แต่ภรรยาก็ยังแอบซื้อหมูหรือไก่มาเลี้ยงเพราะรู้สึกเสียดายเงินที่จะต้องซื้อหมูหรือไก่เมื่อมีการประกอบพิธีกรรม ชาวม้งจะเลี้ยงไว้เพื่อบริโภคและประกอบพิธีกรรมไม่นิยมเลี้ยงสำหรับขาย เพราะทั้งหมูและไก่เป็นสัตว์หลักที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมของชาวม้ง

ในปัจจุบันพบว่ามีคนนิยมไปรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลมากขึ้น และการรักษาพยาบาลโดยทั่วไปปัจจุบันใช้ยาแผนปัจจุบันในการรักษาเป็นส่วนใหญ่ แต่ผู้หญิงม้งก็ยังจะต้องมีความรู้เรื่องสมุนไพรพื้นบ้านที่จะนำมาใช้ในการปฐมพยาบาลเบื้องต้นให้กับคนในครอบครัวเช่นเดิม

ผู้หญิงม้งในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอยในปัจจุบัน มีส่วนน้อยมากที่จะปักผ้าใส่เองเพราะการแต่งกายของผู้หญิงม้งส่วนใหญ่โดยเฉพาะผู้หญิงที่อายุต่ำกว่าสามสิบปีจะแต่งกายตามแฟชั่น การตัดเย็บเสื้อผ้าจะซื้อผ้าปักสำเร็จรูปจากในเมืองมาตัดเย็บ เพราะการทำลายกระโปรงของชาวม้งมีขั้นตอนต่าง ๆ มาก และการปักตลอดถึงการทำลายผ้าต้องอาศัยเวลาในการตัดเย็บ คนสมัยใหม่จึงนิยมที่จะไปซื้อผ้าพิมพ์ลายสำเร็จรูปจากในเมืองมาตัดเย็บมากกว่า ดังนั้นจึงทำให้ชุดม้งที่ทำด้วยมือล้วน ๆ จะมีราคาสูงมากถึงประมาณแปดพันถึงหนึ่งหมื่นบาท

การทำความสะอาดบ้านเรือนและเสื้อผ้ายังคงเป็นหน้าที่หลักของผู้หญิง นอกจากซักเสื้อผ้าแล้วผู้หญิงม้งยังมีหน้าที่รับผิดชอบซักผ้าห่ม ตลอดจนเครื่องใช้ในบ้าน การดูแลความสะอาดต่าง ๆ ของลูก ๆ

นอกจากกิจกรรมด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วผู้หญิงม้งปัจจุบันยังมีส่วนร่วมด้านสังคม การปกครอง และได้รับโอกาสทางการศึกษามากขึ้นอีกด้วย

สังคมม้งในพื้นที่โครงการหลวงหนองหอยถึงแม้ว่ายุคสมัยจะเปลี่ยนไปมากแต่การตัดสินใจเรื่องส่วนใหญ่ในครอบครัวอำนาจการตัดสินใจยังขึ้นอยู่กับผู้ชายทั้งหมด

อภิปรายผลการศึกษา

การอภิปรายผลการศึกษาผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดด้านบทบาทสตรีมาเป็นกรอบในการอภิปรายดังนี้

บทบาทและสถานภาพในครัวเรือนของสตรีชาวเขาเผ่าม้งในพื้นที่โครงการหลวงหนองหอยจากอดีตที่ผู้หญิงม้งต้องอยู่ใต้อำนาจของโครงสร้างสังคมชายเป็นใหญ่และพึ่งพาผู้ชายเป็นหลัก เพื่อให้ตนมีเครือข่ายและเข้าถึงทุนต่าง ๆ ในสังคมแซ่ตระกูล ภายใต้ความเชื่อคนม้งนับถือและเซ่นไหว้บรรพบุรุษ ของแซ่ตระกูลผู้ชาย โดยหลังแต่งงานผู้หญิงต้องย้ายเข้าบ้านสามี และหันมาใช้แซ่และนับถือระบบความเชื่อทางบรรพบุรุษของตระกูลสามีแทนในสังคมของลูกสาวจึงเป็นทุนและมรดกที่สามีของเธอมี ต้องทำงานทุกอย่างทั้งนอกบ้านและในบ้านหากเป็นความต้องการของพ่อแม่สามี หรือของสามีเอง บทบาทภรรยาชาวม้งเป็นบทบาทในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการสมาชิกในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับโครงสร้างสังคมไทยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันโดยจัดแบ่งหน้าที่ให้ผู้หญิงและชายไว้อย่างชัดเจน ผู้หญิงมีหน้าที่ทางเศรษฐศาสตร์ กล่าวคือต้องรับผิดชอบด้านชีวิตความเป็นอยู่และความอยู่รอดของตนเองและทุกคนในครอบครัว ส่วนผู้ชายนั้นมีหน้าที่แสวงหาเกียรติยศ ชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล ซึ่งจะได้มาจากมิติด้านศาสนาวัฒนธรรมและการเมือง (เข้ารับราชการและบวช) นอกจากนี้สังคมไทยยังได้จัดลำดับคุณค่าของมิติต่าง ๆ เอาไว้ด้วย โดยถือว่าบทบาทการแสวงหาชื่อเสียงเกียรติยศนั้น มีคุณค่ามากกว่าบทบาทการหาเลี้ยงครอบครัว ดังนั้นสถานภาพของหญิงจึงต่ำกว่าชาย

ปัจจุบันทุกสังคมมีความเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งส่งผลถึงวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวม้งด้วยเช่นกัน ผู้หญิงม้งนอกจากจะต้องทำงานในไร่และในบ้านแล้วด้านการบริหารการใช้จ่ายและการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ในครอบครัวยังเป็นหน้าที่ของผู้หญิงม้งยุคปัจจุบันอีกด้วย ซึ่งปัจจุบันผู้หญิงคือ เป็นผู้ทำงานของครอบครัว เป็นผู้จัดการหรือผู้บัญชางานครอบครัว เป็นผู้ควบคุมการใช้จ่ายของครอบครัว ผู้อบรมบ่มนิสัยของคนในครอบครัวตลอดถึงเป็นผู้ประสานสัมพันธภาพระหว่างคนในครอบครัวหรือระหว่างคนในครอบครัวกับชุมชน กล่าวโดยสรุปก็คือ ผู้หญิงยุคปัจจุบันต้องทำหน้าที่ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และทางด้านสังคมไปพร้อมกัน หน้าที่เหล่านี้อาจทำร่วมกับพ่อบ้านหรืออาจทำโดยอิสระ

ผู้หญิงม้งมีพื้นที่ในสังคมและมีสิทธิด้านต่าง ๆ มากขึ้นจากอดีต เช่น การเข้าถึงการการศึกษาสตรีชาวเขาเผ่าม้งในเขตพื้นที่โครงการหลวงหนองหอยในปัจจุบันโดยเฉพาะผู้หญิงที่มีอายุ 35 ปี ลงมาส่วนใหญ่ได้เรียนหนังสือจนถึงชั้นประถมปีที่ 6 สามารถเขียน และพูด

ภาษาไทยได้อย่างชัดเจน และลูกสาวชาวม้งที่อายุต่ำกว่า 25 ปียังไม่ประสงค์จะแต่งงานและฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวดี ครอบครัวจะให้การสนับสนุนในการศึกษาต่อจนถึงขั้นปริญญาตรี การเลือกคู่แต่งงาน ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศ และการติดต่อสื่อสารทันสมัยและการบริการเข้าถึงแทบทุกพื้นที่ จึงทำให้การเกี้ยวพาราสีและการเลือกคู่แต่งงานมีอิสระและกว้างขวงมากขึ้น ซึ่งต่างจากอดีตที่สังคมม้งผู้หญิงบางคนอาจไม่มีสิทธิเลือกคู่ครองของตนได้เลย เนื่องจากมีประเพณีการฉุด แต่ปัจจุบันมีการข้อตกลงและกำหนดข้อห้ามเรื่องการฉุด ระหว่างกลุ่มม้งที่อาศัยอยู่ใน 12 หมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งทำให้ไม่สามารถฉุดผู้หญิงม้งไปเป็นภรรยาได้อีกต่อไป กิจกรรมการพัฒนาและการปกครองในชุมชน ผู้หญิงม้งปัจจุบันมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาและการปกครองมากขึ้น เช่น มีการแต่งตั้งประธานกลุ่มสตรีแม่บ้าน พ่อบ้านชาวม้งและคนในครอบครัวเปิดโอกาสให้ผู้หญิงม้งเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ของชุมชนมากขึ้น

การรวมกลุ่มของสตรีได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้านของวิถีชีวิตของสตรีที่เป็นสมาชิก เช่น ความสามารถในการแบ่งเบาปัญหาเศรษฐกิจครอบครัวในระดับหนึ่งได้รับการยอมรับในบทบาทและสถานภาพในครอบครัวและชุมชนเพิ่มขึ้น ทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาด้านอื่น ๆ และนำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเองได้

ผู้หญิงม้งในชุมชนหนองหอยมีการรวมกันเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน นอกจากนั้นยังมีบทบาทในการพัฒนาอาชีพในชุมชนซึ่งจะเป็นไปในลักษณะของกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในด้านศาสนาผู้หญิงจะมีบทบาทช่วยทำอาหาร ล้างจาน ทำความสะอาดบริเวณวัด จัดดอกไม้ ต้อนรับแขกของชุมชนที่มาจากต่างถิ่น ในด้านการศึกษามีบทบาทในการอบรมสั่งสอนบุตรธิดา โดยเฉพาะการสอนงานบ้าน งานเรือน การทำอาหาร ทำดอกไม้และในด้านการเมืองการปกครองผู้หญิงเริ่มมีบทบาทในการจัดการงานด้านประเพณีวัฒนธรรมชุมชนและเริ่มมีบทบาทมากขึ้นในเรื่องการแต่งตั้งหรือเลือกตั้งตลอดจนเป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ เช่น กรรมการหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล

ปัจจุบันผู้หญิงม้งในชุมชนหนองหอยยังคงตื่นแต่เช้าเพื่อประกอบอาหารแต่มีเครื่องอำนวยความสะดวกเข้ามาช่วยในการประกอบอาหาร พบว่าแทบทุกครัวเรือนจะมีหม้อหุงข้าวไฟฟ้า เตาแก๊ส กาน้ำร้อนไฟฟ้า และบางครอบครัวยังมีเตาไมโครเวฟ อีกด้วย นอกจากพืชผักที่เก็บมาจากไร่การประกอบอาหารยังสามารถซื้อหาผัก หมู หรือ ไก่จากร้านค้าในหมู่บ้านมาประกอบอาหาร นอกจากนั้นในหมู่บ้านยังพบร้านขายอาหารตามสั่งซึ่งตอนกลางวันจะมีแม่บ้านชาวม้งมาซื้ออาหารตามสั่งดังกล่าวมีทั้งนั่งทานที่ร้านและใส่ถุงกลับบ้านซึ่งต่างจาก

ในอดีตที่ผู้หญิงม้งจะไม่ซื้ออาหารจากนอกบ้านมารับประทานแต่จะปรุงอาหารรับประทานกันเองภายในครอบครัว

ในด้านการศึกษาหญิงสาวม้งในพื้นที่โครงการหลวงหนองหอย ได้รับโอกาสจากครอบครัวให้ศึกษาจนจบถึงระดับปริญญาตรี โดยที่ทางครอบครัวให้ความสนับสนุนด้วยดีตลอดมาทั้งพ่อ แม่ และพี่ ๆ ซึ่งมองเห็นว่าลูกสาวชาวม้งยุคใหม่จะต้องได้รับการศึกษาทัดเทียมกับผู้ชายโดยหวังว่าจะนำความรู้ที่ได้มาประกอบอาชีพและช่วยเลี้ยงดูพ่อแม่ยามที่ท่านแก่เฒ่า และมาช่วยพัฒนาชุมชนของตนเอง ซึ่งการปรับเปลี่ยนบทบาทหญิงชายในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของชุมชนของชาวม้งกระบวนการปรับเปลี่ยนบทบาทหญิงชายม้งนี้มาพร้อมกับการเข้ามาของระบบเศรษฐกิจตลาด การพัฒนาทางด้านโครงสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ความสะดวกในการเดินทาง และปัจจัยในอื่น ๆ ซึ่งเป็นเงื่อนไขแวดล้อมใหม่ทางสังคมที่ทำให้ผู้หญิงมีโอกาสเรียนรู้และหาประสบการณ์โดยตรงให้แก่ตนเอง เป็นทางเลือกใหม่ที่หลากหลายและปรับเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขและความสามารถเฉพาะตัวและความปรารถนาของผู้หญิง เด็กหญิง เด็กสาวคนใดต้องการเล่าเรียนต่อในขั้นที่สูงขึ้นในบางคนก็สามารถทำได้

จากการศึกษาบทบาทและสถานภาพในครัวเรือนของชาวเขาเผ่าม้งในพื้นที่โครงการหลวงหนองหอย ชาวม้งในพื้นที่โครงการหลวงหนองหอยปัจจุบันมีวิถีชีวิตคล้ายคลึงกับคนเมือง (คนพื้นราบ) มาก จากแต่เดิมก่อนที่ผู้วิจัยจะทำการศึกษาเรื่องนี้ ยังมีแนวความคิดเรื่องการกดขี่และการถูกเอารัดเอาเปรียบของผู้หญิงม้งจากผู้ชายม้งเป็นอย่างมาก นอกจากนั้นยังมีข้อสงสัยว่าเมื่อผู้หญิงม้งถูกเอารัดเอาเปรียบจากสามีแล้วเหตุใดยังมีการแต่งานปรากฏอยู่ในสังคมชาวม้ง

เมื่อผู้วิจัยได้สัมผัสใกล้ชิดกับชาวม้งในพื้นที่โครงการหลวงหนองหอย พบว่า ผู้ชายม้งปัจจุบันให้เกียรติและเคารพในการตัดสินใจของภรรยาม้งมาก ผู้ชายม้งไม่ได้ขี้เกียจทำงานหรือไม่ยอมช่วยงานภรรยา เหมือนเรื่องเล่าที่ ปู่ ย่า ตา ยาย ของผู้เขียนเคยเล่าให้ฟัง ครอบครัวชาวม้งในพื้นที่โครงการหลวงหนองหอยส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่อบอุ่น ผู้ชายจะรับผิดชอบทำงานหนัก และในขณะเดียวกันผู้หญิงม้งก็มีความภาคภูมิใจที่ได้รับผิดชอบช่วยเหลืองานของครอบครัว และด้วยขนบธรรมเนียมของชาวม้งที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านานจึงทำให้ผู้หญิงม้งในพื้นที่โครงการหลวงหนองหอยส่วนใหญ่ในปัจจุบันยังคงความเป็นผู้หญิงที่เรียบร้อย น่ารัก เป็นแม่บ้านแม่เรือน นับได้ว่าครอบครัวชาวม้งเป็นแบบอย่างของครอบครัวที่ควรเอาเยี่ยงอย่าง เพราะเป็นครอบครัวที่ให้เกียรติผู้อาวุโส เคารพเชื่อฟังและให้

เกียรติสามี ในขณะเดียวกันผู้หญิงก็ขยันทำงานทั้งนอกบ้านและในบ้านเป็นภาพที่ประทับใจผู้วิจัยอย่างยิ่ง

การนำแนวคิดเรื่องบทบาทและสถานภาพสตรีในครัวเรือนของชาวม้งไปใช้ในหลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์ 2

งานวิจัยเรื่องบทบาทและสถานภาพสตรีในครัวเรือนของชาวเขาเผ่าม้ง ช่วงพัฒนาโครงการหลวงหนองหอย ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นงานวิจัยพื้นฐาน แต่ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยดังกล่าวไปใช้ในหลักสูตรสถานศึกษา โดยจัดทำเป็นสาระการเรียนรู้ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 2 ในหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับคณะครูโรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์ 2 สำหรับใช้ในการเรียนการสอนนักเรียนโรงเรียนดังกล่าว เพื่อให้นักเรียนได้ทราบถึงบทบาทและสถานภาพในครัวเรือนของสตรีชาวเขาเผ่าม้งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน[1]

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง บทบาทและสถานภาพในครัวเรือนของสตรีชาวเขาเผ่าม้ง ช่วงพัฒนาโครงการหลวงหนองหอย ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

สตรีม้งเป็นแบบอย่างของสตรีที่มีความขยัน อดทน และมีความเป็นกุลสตรีอย่างครบถ้วนสตรีม้งในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอยมีความรอบรู้ทั้งงานในครัวเรือนและยังช่วยเหลือสังคมได้เป็นอย่างดี

ความขยัน อดทน และความเป็นกุลสตรีของผู้หญิงม้งเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของผู้หญิงม้ง สังคมต้องให้เกียรติและปฏิบัติต่อสตรีเสมอภาคและทัดเทียมชาย ในขณะเดียวกันผู้หญิงม้งจะต้องจะต้องรักษาบทบาทและสถานะภาพในครัวเรือนดังที่ปฏิบัติในอดีตและปัจจุบันให้คงอยู่สืบไป ไม่รับวัฒนธรรมใหม่จากภายนอกเข้าไปทำลายเสน่ห์ที่มีอยู่ของผู้หญิงม้งให้เลือนหายไป จนไม่เหลือคุณค่าของสตรีม้งดั้งเดิม

---

[1] ผู้วิจัยร่วมกับคณะครูโรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์ 2 บ้านหนองหอยเก่า ต.แม่แรม อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ ร่วมกันจัดทำสาระการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาเพื่อบรรจุเข้าในหลักสูตรท้องถิ่นเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2553 และวันที่ 8 กรกฎาคม 2554 ซึ่งคณะครูได้บรรจุเรื่องบทบาทและสถานภาพในครัวเรือนของสตรีชาวเขาเผ่าม้งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรท้องถิ่นแล้ว

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาบทบาทและสถานภาพในครัวเรือนของสตรีชาวไทยภูเขาเผ่าอื่นเพื่อเปรียบเทียบกับสตรีชาวเขาเผ่าม้ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
CHIANG MAI RAJABHAT UNIVERSITY